

2023

Kirstulan kartanon asemakaavaan
liittyvä luontoselvitys 2023

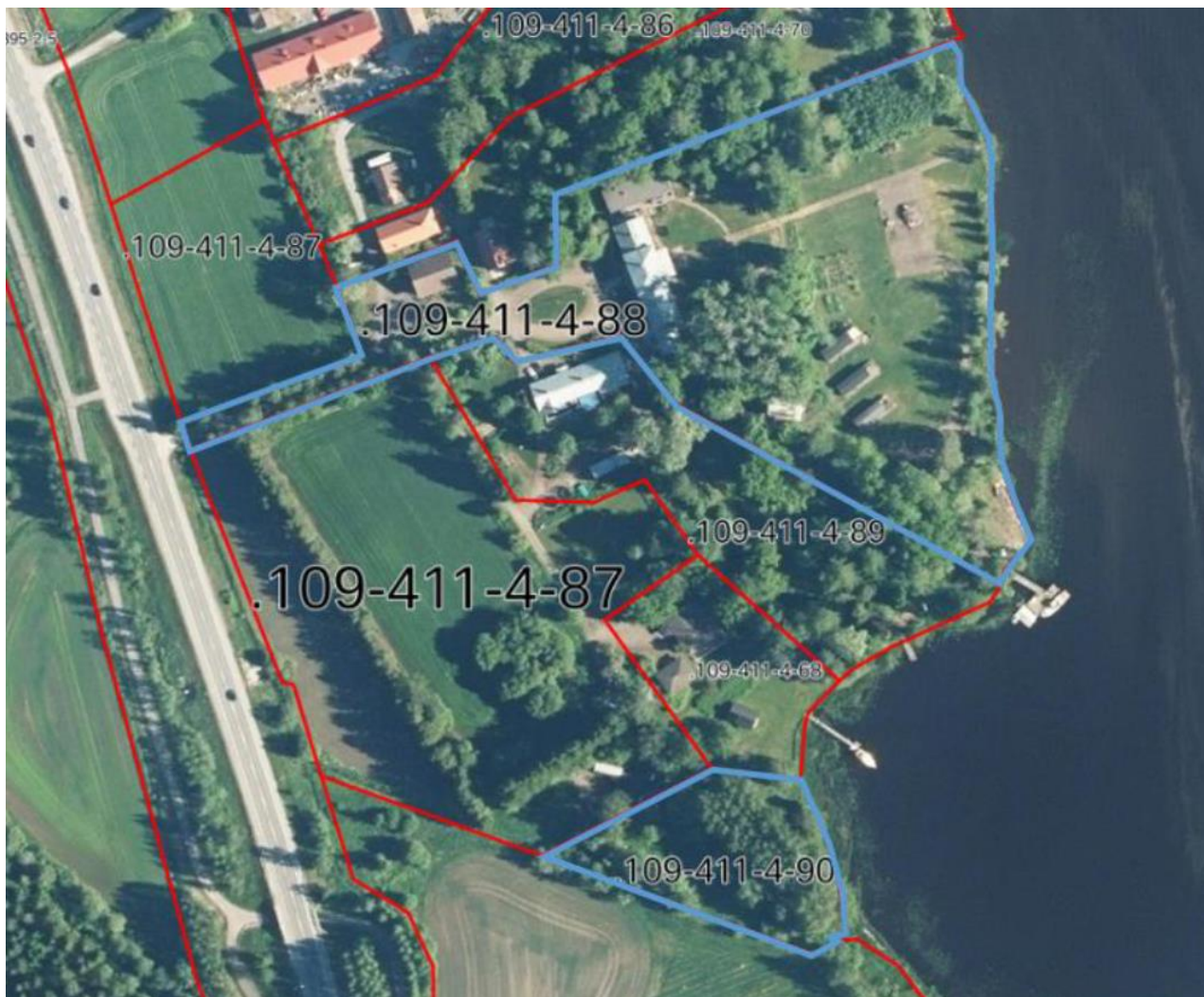
Petri Parkko

 Luontoselvitys
KOTKANSIPI

18.9.2023

Taustoja

Hämeenlinnan Kirstulan kartanon kiinteistöillä 109-411-4-88 ja 109-411-4-90 (kartta 1) on vireillä asema-
kaavan laatiminen. Alueella vuonna 2005 tehty luontoselvitys (Rautiainen 2005), tarvitsi monelta osin päi-
vittämistä. Kiinteistöjen omistaja Tuomas Honkajuuri tilasi niitä koskevan luontoselvityksen 22.6.2023.

Kartta 1. Luontoselvitysalueet ovat rajattu karttaan sinisellä.

Menetelmät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin 11.7.2023, jolloin karttaan 1 rajatut alueet kuljettiin jalkaisin läpi. Maastossa havainnoitiin erityisesti direktiivilajien ja uhanalaislajiston esiintymiä ja arvioitiin niiden esiintymisen todennäköisyyttä alueella. Maastotyöt tehtiin EU:n luontodirektiivin IV-liitteen sudenkorentolajien, täplälampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*) ja lummelampikorenon (*L. caudalis*) lentoaikaan. Sää oli sudenkorentojen lentoaktiivisuuden kannalta erittäin hyvä: lämpötila alussa +20 °C ja lopussa +24 °C, heikkoa tuulta ja enimmäkseen aurinkoista.

Kartanoalueella haavittiin alueen puita kenttähaavilla, josta luteet ja kaskaat kerättiin hyönteisimuriin myöhemmin tapahtuvaa määrittystä varten. Havainnot tallennettiin Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi-havaintotietokantaan. Selvityksen maastotyöt ja raportoinnin teki luontokartoittaja (EAT) Petri Parkko. Laura Parkko avusti maastotöissä.

Eliölajien uhanalaisuus raportissa perustuu 2019 arviointiin (Hyvärinen ym. 2019) ja nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Raportti sisältää Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelun ortokuva-, ja peruskartta-aineistoa, 8/2023 (CC 4.0 -lisenssi).

Raportissa käytetyt lyhenteet: EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä.

Asemakaava-alueen luonnon yleiskuvaus

Kiinteistö 109-411-4-88

Kiinteistö on vanhaa kartanomiljöötä istutettuine jalopuineen. Alueelle on istutettu lehmuksia, poppeleita, siperianpihtoja ja kanadantuijia. Siperianpihdoilta haavittiin pihtakuulasluteita (*Pinalitus atomarius*) (kuva 1). Laji on vasta levinnyt Suomeen: ensimmäiset havainnot ovat Turusta ja Lohjalta vuodelta 2021.

Kuva 1. Vasta äskettäin maastamme ensimmäisen kerran löytynyt pihtakuulaslute elää kartanon siperianpihdoilla. Kirstula 11.7.2023 © Petri Parkko

Koko alue on voimakkaasti ihmisen muokkaamaa, eikä sillä ole luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia osia. Koristekasvit ovat levinneet pihasta pienille säästetyille metsäkuvioille, jossa kenttäkerros on aukkoinen. Luonnonkasvien, mustakokkonmarjan (*Actaea spicata*), valkovuokon (*Anemone nemorosa*), kyläkellukan (*Geum urbanum*) ja vuohenputken (*Aegopodium podagraria*), lisäksi metsäisissä osissa kasvaa villiintyneinä puutarhakasveina muun muassa varjoliljoja (*Lilium martagon*) ja lehtoakileijaa (*Aquilegia vulgaris*).

Pensaskerroksessa esiintyy lehtokuusamaa (*Lonicera xylosteum*) ja tertsuseljaa (*Sambucus racemosa*) sekä puutarhakarkulaisena jasmikkeita (*Philadelphus* sp.).

Kuva 2. Suurin osa selvitysalueesta on avointa leirintäaluetta nurmikoineen. Kirstula 11.7.2023 © Petri Parkko

Kuva 3. Rannassa on terassirakennelmia, mutta myös vesi- ja rantakasvillisuutta. Kirstula 11.7.2023 © Petri Parkko

Rannan puoli kiinteistöstä on leirintäaluetta nurmikkoineen (kuva 2). Kiinteistön eteläosassa puustona kasvavat suuret jalopuut, ja tiheän pensaskerroksen muodostavat lehtotuomet (*Prunus padus*), tertsuseljat,

metsävaahteran (*Acer platanoides*) taimet, pihlajat (*Sorbus aucuparia*) ja pensasangervot (*Spiraea sp.*) sekä laajaksi kasvustoksi levinnyt haitallinen vieraslaji viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*).

Kiinteistön pohjoisosassa kasvaa kuusi suurempaa metsähaapaa ja rantavyöhykkeessä koivua, metsähaapaa ja harmaaleppää sekä hopeasalavia. Vesikasvillisuusvyöhyke on kapea ja katkonainen. Haitallinen vieraslaji isosorsimo (*Glyceria maxima*) on levinnyt lähes koko ranta-alueelle, ja sen lisäksi rannan tuntumassa kasvaa leveäosmankäämiä (*Typha latifolia*) ja isoulpukkaa (*Nuphar lutea*). Aivan kiinteistön pohjoisosan rannassa kasvaa myös haitallista vieraslajia jättipalsamia (*Impatiens glandulifera*) (kuva 6). Sudenkorentolajistoon kuuluu tavallisia kaikenlaisten vesistöjen lajeja: isotytönkorentoa (*Erythronia naja*) ja ruskohukankorento (*Libellula quadrimaculata*).

Kiinteistö 109-411-4-90

Voimakkaasti kulttuurivaikutteisen kiinteistön puusto on varttunut tasaikäistä koivua, raitaa (*Salix caprea*), metsävaahteraa, pihlajaa sekä vähän harmaaleppää. Pensaskerroksessa kasvaa lehtotuomea sekä lehmuksen (*Tilia*) ja tammen (*Quercus robur*) ja raidan taimia. Kenttäkerroksen muodostavat mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), kyläkellukka, ojakellukka (*Geum rivale*), kieli (*Convallaria majalis*), käenkaali (*Oxalis acetosella*), nurmilauha (*Deschampsia flexuosa*), maahumala (*Glechoma hederacea*) ja ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*). Paikoittaisina esiintyvät soreahiirenporras (*Athyrium filix-femina*) ja sudenmarja (*Paris quadrifolia*). Lehtokotilo (*Arianta arbustorum*) esiintyy kiinteistöllä runsaana.

Kuva 4. Kiinteistön 109-411-4-90 koivikkoa. Kirstula 11.7.2023 © Petri Parkko

Rannassa ja eteläreunan valtaosassa kasvaa hyvin runsaasti haitallista vieraslajia isosorsimoa, joka muodostaa hyvin monotonisen kasvuston. Ulompana isoulpukka kasvaa leveänä vyöhykkeenä. Sudenkorentolajeis-

ta alueella havaittiin isotytönkorentoa, ruskohukankorentoa, muutamia vaskikorentoja (*Cordulia aenea*) sekä ruskoukonkorenon (*Aeshna grandis*) naaras.

Päätelmät ja suositukset

Natura 2000- ja luonnonsuojelualueet

Asemaakaava-alueen läheisyydessä ei ole Natura- eikä luonnonsuojelualueita, joihin kaavalla voisi olla heikentävää vaikutusta.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Kiinteistön 109-411-4-88 pohjoisosassa kasvaa kuusi suurta haapaa, mutta uhanalaisen (vaarantunut vu) liito-oravan (*Pteromys volans*) esiintyminen kiinteistöillä on hyvin epätodennäköistä: Kirstulan läheltä ei ole ilmoitettu havaintoja lajista, eikä lähialueella ole erityisen hyvää habitaattia lajille.

Kiinteistön 109-411-4-88 rannoilla ei ole hyviä kutupaikkoja viitasammakolle (*Rana arvalis*), mutta kiinteistön 109-411-4-90 rehevä ranta voisi sopia lajin kutualueeksi. Lisääntymispaikkojen selvitysajankohta on toukokuun alku.

Kummankaan kiinteistön rannoilla ei tehty havaintoja IV-liitteen sudenkorentolajeista, vaikka luontoselvityksen maastotyöt tehtiin IV-liitteen lampikorentojen, täplälampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*), lummelampikorenon (*L. caudalis*) ja sirolampikorenon (*L. albifrons*) lentoaikaan hyvässä säässä.

Uhanalaislajisto

Alueella havaittiin heinäkuun 2023 maastokäynnillä seuraavat kaksi uhanalaista ja yksi silmälläpidettävä NT lintulaji. Muun luonnonsuojelullisesti merkittävän uhanalaislajiston esiintyminen alueella on melko epätodennäköistä.

Tervapääsky (*Apus apus*) erittäin uhanalainen EN

Useita tervapääskypareja pesi kesällä 2023 kartanon ulkorakennuksen kattorakenteissa. Asemakaavalla ei olla osoittamassa sellaista maankäyttöä, joka uhkasi lajin pesintää. Olisi suositeltavaa tehdä kattorakenteista sellaisia, että tervapääskyt voisivat edelleen pesiä niissä, tai vaihtoehtoisesti rakentaa lajille sopivia pönttöjä ulkorakennuksen seinään.

Haarapääsky (*Hirundo rustica*) vaarantunut vu

Kiinteistöllä 109-411-4-88 pesi kesällä 2023 kaksi haarapääskyparia (kuva 5) rantaravintolan terassin ja laiturin alla.

Kuva 5. Haaarpääskyemo ja pelargonian kukkaan laskeutunut poikanen Kirstulassa 11.7.2023 © Laura Parkko

Västäräkki (*Motacilla alba*) NT

Västäräkistä tehtiin useita havaintoja kartanon pihapiirissä. Laji on todennäköisesti pesinyt jossain piharakennuksessa.

Arvokkaat elinympäristöt

Asemakaava-alue on kauttaaltaan voimakkaasti ihmisen muokkaamaa, eikä alueelta rajattu arvokkaita elinympäristöjä.

Haitalliset vieraslajit

Viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*)

Viitapihlaja-angervo on muodostanut kiinteistön 109-411-4-88 eteläisimpään osaan laajan kasvuston, joka olisi syytä hävittää. Kasvi saattaa levitä alueelle aarien kokoiseksi kasvustoksi hävittäen alkuperäistä kasvillisuutta.

Kuva 6. Haitallista vieraslajia jättipalsamia asemakaava-alueen pohjoisosan rannassa. Kirstula 11.7.2023 © Petri Parkko

Jättipalsami (*Impatiens glandulifera*)

Jättipalsami (kuva 6) kasvaa toistaiseksi vain pienellä alueella kiinteistön 109-411-4-88 pohjoisosan rannassa, joten sen torjunta kitkemällä on hyvin mahdollista. Varret tulisi nyhtää ylös ennen kukintaa.

Isosorsimo (*Glyceria maxima*)

Isosorsimo on Hämeessä levinnyt hyvin laajalle alueelle syrjäyttäen alkuperäistä luhtalajistoa. Kasvi on niin yleinen ja laajoja yhtenäisiä kasvustoja muodostava, että sen torjunta alkaa olla käytännössä mahdotonta. Kartanon rannassa kasvustot ovat sen verran katkonaisia, että torjuminen ainakin osasta aluetta voisi onnistua.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Rautiainen, P. 2005: Hämeenlinna, Kirstula. Luontoselvitys 26.9.2005. – Luontoselvitysraportti + karttaliite.

Suomen lajitietokeskus 2023: Laji.fi-havaintotietokanta. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) [viitattu 18.8.2023]: www.laji.fi.